

11.11.2021

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Lausuma työehtodirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöön

Työehtodirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö on laadittu hallituksen esityksen muotoon ja se sisältää myös työ- ja elinkeinoministeriön ns. sääntelyryhmän valmisteleman hallitusohjelmaan perustuvan muutosesityksen vaihtelevan työajan sopimuksia koskien.

Työehtodirektiivin täytäntöönpanon on tarkoitus tapahtua ns. minimi-implemmentointina. Tämä on oikea ratkaisu. Kiinnitän kuitenkin huomiota työehtodirektiivin perusteella työsopimuslakiin ehdotettavan 2 luvun 6 §:n muutoksen ja sääntelyryhmän valmisteleman vaihtelevaa työaikaa koskevan 1 luvun 11 §:n 3 momentin muutoksen päällekkäisyyteen.

Mainitut säännökset luovat työnantajalle veloitteet joko pyynnöstä (2 luvun 6 §:n 2 mom.) tai oma-aloitteisesti (1 luvun 11 §:n 3 mom.) tarkastella työntekijän työaikaa tai työsopimuksen kestoaikaa. Tämän tarkastelun perusteella työnantajan olisi joko annettava kirjallisesti perustelut siitä, miksi työaikaa ei voida pidentää, tai tarjottava työntekijälle sopimusta työaikaehdon muuttamisesta. Molemmissa säännöksissä on lisäksi samantapaisesti säädetty 12 kuukauden aikarajasta pyynnön esittämiseen tai oma-aloitteisen tarkastelun suorittamiseen.

Veloitteet ovat kuitenkin itsenäisiä, joten käytännössä työnantaja voisi joutua tekemään vaihtelevan työajan sopimuksissa tarkastelua puolen vuoden välein. Säännösten merkittävin ero on se, että 2 luvun 6 §:n 2 mom. koskee kaikkia osa-aikaisia työsopimuksia (mukaan lukien vaihtelevan työajan sopimukset) sekä määräaikaisin työsopimuksia, kun taas 1 luvun 11 §:n 3 mom. koskee vain kyseisen pykälän tarkoittamia vaihtelevan työajan sopimuksia.

En pidä perusteltuna kahden hyvin samanlaisen – mutta kuitenkin erillisen – veloitteen lisäämistä työsopimuslakiin. Säännösten lisäarvo on vähäinen, mutta ne aiheuttavat tarpeetonta hallinnollista taakkaa työnantajille. Mietinnössä esitetty uusi 2 luvun 6 §:n 2 mom. olisi sellaisenaan yksin riittävä työehtodirektiivin täytäntöönpanemiseksi ja se kattaisi myös vaihtelevan työajan sopimuksia koskevat hallitusohjelmassa esitetyt sääntelytarpeet.

Vähintäänkin sääntelyä pitäisi täsmentää siten, että jos työnantaja on toteuttanut työsopimuslain 1 luvun 11 §:n 3 mom. mukaisen tarkastelun, ei työnantajalla olisi enää velvollisuutta antaa 2 luvun 6 §:n 2 mom:n mukaista vastausta. Tällainen ratkaisu olisi myös työehtodirektiivin näkökulmasta riittävä.

Mietinnössä ehdotetaan myös, että valtakunnallisilla työehtosopimuksilla voitaisiin poiketa edellä mainituista työsopimuslain 1 luvun 11 §:n 3 momentin ja 2 luvun 6 §:n 2 momentin velvollisuuksista. Vastaava poikkeamismahdollisuus koskisi myös työaikalain 30 §:n säännöstä työvuoroluettelosta ja 30 a §:n 3 momentin mukaisesta työvuoron peruuttamisen yhteydessä maksettavasta korvauksesta ja peruutusajasta. Mainitut säännökset olisivat siten puolipakottavia (semidispositiivisia).

Tältä osin huomautan, että vaikka mahdollisuus poikkeamiseen työehtosopimuksella on mainittujen säännösten kohdalla sinänsä tarpeellinen, samalla järjestäytymätöntä työnantajaa koskevat sopimiskiellot lisääntyvät. Jos semidispositiiviseen säännökseen perustuva työehtosopimusmääräys edellyttää tai antaa mahdollisuuden paikalliseen sopimiseen, sopimismahdollisuus ei ole järjestäytymättömän työnantajan käytössä. Sopimiskiellot asettavat työnantajat järjestäytymisensä perusteella eriarvoiseen asemaan, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä. Lisäksi työehtosopimuksella poikkeaminen pitäisi olla mahdollista myös muille kuin valtakunnallisille työehtosopimusosapuolille.

Albert Mäkelä